

- Z SERII -
FOXXORO

KR

AK

ÓW

W STAREJ FOTOGRAFII

BOSZ

BOSZ

K R A K Ó W
=====

FOYORO
RE RO

13. Kraków. Wid. og. z wieży Mariackiej.

Крakov. Панор. ex. башни Мар. крѣт.
Cracovia. Panorame près de la tour de Notre-Dame

1. Wschodnia strona Sukiennic i wieża ratuszowa
– ujęcie z wieży kościoła Mariackiego, 1906 rok

K R A K Ó W

„Szperacz fotograficzny zrobi zdjęcie pięknego
widoku, wspaniałej architektury, rzeźby;
autorem obrazu będzie jednak: natura, architekt, rzeźbiarz”.

Adam Karaś

Zdjęcia do albumu *Kraków w starej fotografii* pochodzą z kolekcji Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie. Tematem książki jest Kraków, ale są nim także stare fotografie, na których utrwalono dawne oblicze miasta.

Nie sposób pominąć tu oczywiście roli fotografów – artystów, dokumentalistów, fotoreporterów, rzemieślników i amatorów – autorów wyjątkowych często obrazów. Zarówno tych, których nazwiska na zawsze wpisały się w historię polskiej fotografii, jak i tych anonimowych.

Powstałe w 1986 roku muzeum jest jedyną w Polsce instytucją, w której fotografia oraz sztuka jej wytwarzania stały się wyłącznym polem badawczym. W jednakowym stopniu ważne są forma i treść fotografii, zarówno materia, z której została wykonana, jak i zapisane na niej informacje. W muzeum analizuje się również jej funkcje – przeznaczenie, zależności, konotacje i wreszcie rolę, jaką odgrywa od czasu jej wynalezienia w 1839 roku. Fotografia, z jednej strony, może być przedmiotem estetyczno-artystycznym, z drugiej – dokumentem, niepozbawionym często cech artystycznych.

Oba aspekty są jednakowo ważne, wzajemnie się uzupełniają. Zwracając na nie uwagę, docenia się rolę fotografii w kształtowaniu świadomości i gustów odbiorców oraz pracę autora.

W muzeum zgromadzono, dokonując celowego wyboru bądź przez przypadek, wyjątkowy zbiór cracovianów. Licznie reprezentowana jest fotografia atelierowa, wykonana w – działających już od połowy XIX stulecia – najwybitniejszych zakładach: Walerego Rzewuskiego, Ignacego Kriegera, Juliusza Miena, Józefa Sebalda, Edwarda Pierzchańskiego, Bernarda Hennera syna czy atelier pod nazwą Kuczyński & Gürtler. Obok portretu indywidualnego pojawia się portret zbiorowy. Przed obiektywem stawali członkowie rodzin, grup zawodowych, uczniowie i studenci. Utrwalano widoki miasta i historyczne pamiątki – zarówno sztukę świecką, jak i sakralną, tworząc malowniczy i niepowtarzalny wizerunek Krakowa. Rzadziej fotografowano sceny rodzajowe. Zdjęcia, przyklejane na specjalnie zamawianych przez fotografów tekturkach

Fotografowie traktowali swoje prace jak cenny zapis dokumentacyjny. Potrafili nadać im walory artystyczne i podnieść tę specjalizację fotografii do rangi sztuki. Wiele spośród ich zdjęć zostało wykorzystanych do celów reprodukcyjnych jako pocztówki. Zadania fotografii dokumentalnej nigdy nie przestają być aktualne, choć rozwój sztuki fotograficznej w kierunku artystycznym zdaje się odsuwać tę dziedzinę na dalszy plan, traktując ją jako działalność rzemieślniczą. A jednak prace dawnych mistrzów urzekają nas swoim pięknem, dostarczają wzruszeń i informacji ikonograficznych. Dokonany na potrzeby albumu wybór zdjęć jest rezultatem subiektywnej koncepcji autorów. Wynika z potrzeby prezentacji nie tylko charakterystycznych, ale też nietypowych widoków, wreszcie z konieczności przedstawienia nieznanych często fotografów. Te same, wielokrotnie powielane przez autorów motywy pokazywane są w różnorodnych konwencjach – od dokumentalnej, poprzez reportażową, do piktorialnej. Celowo zestawione ze sobą zdjęcia pozwalają dostrzec odmiennność widzenia i indywidualne cechy twórcze fotografów, bez względu na czas powstania obrazu czy obowiązującą modę.

Magdalena Skrejko

absolwentka Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej oraz Podyplomowych Studiów Edytorskich na Uniwersytecie Jagiellońskim, kustosz w Muzeum Historii Fotografii w Krakowie. Autorka wystaw i towarzyszących im katalogów o tematyce nawiązującej do historii fotografii krakowskiej i galicyjskiej począwszy od przełomu wieków XIX i XX. Autorka tekstów audiodeskrypcji – opisów fotografii dla osób niewidzących.

8

8. Widok na kościół Mariacki z podcieni Sukiennic, 1940 rok

An aerial photograph of a historic city square, likely in Kraków, Poland. The central feature is a large, ornate church tower with a dark, multi-tiered spire. The square is surrounded by dense, multi-story buildings with many windows. The image has a blue tint and a semi-transparent text overlay.

R Y N E K

Serce miasta, miejsce o wyjątkowym znaczeniu historycznym i kulturalnym, ośrodek życia miejskiego z kawiarnianymi ogródkami. Kwadratowy plac o boku przekraczającym nieco 200 metrów, na którym umieszczono tablice upamiętniające przysięgę Tadeusza Kościuszki i hołd pruski. To tutaj kwiaciarki rozkładają swoje pachnące stragany. W centrum Rynku miejsce przeznaczone dla kupców sprzedających sukna, czyli Sukiennice, z dwoma rzędami sklepów. Dziś gwarne i tłoczne. Z kościołem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny – Mariackim, z okna którego co godzina grany jest hejnał mariacki, oraz kościołem św. Wojciecha. W południowo-zachodniej części, prostopadle do Sukiennic, usytuowany jest Ratusz, niegdysiejsza siedziba władz miejskich.

10

11

- < 9. Rynek Główny z Sukiennicami i wieżą ratuszową – widok z wieży kościoła Mariackiego, lata 30. XX wieku
 10. Sukiennice. Na płycie Rynku tor tramwaju konnego z rozpoczynającą się w tym miejscu „wymijalnią”, 1898 rok
 11. Kościół Mariacki – widok od północnego zachodu, 1875 rok
 12. Wschodnia połowa Rynku Głównego – widok od strony południowej na linię A–B. Płyta placu wybrukowana jest kocimi łbami z charakterystycznymi podziałami na prostokąty i koła z ciemnego kamienia, lata 30. XX wieku

12

13

14

13. Rynek Główny – widok od strony północnej w kierunku ulicy Grodzkiej, lata 30. XX wieku

14. Wieża ratuszowa. W oknie pierwszego piętra biały orzeł w koronie,
a na spadzistym dachu odwachu polska flaga, lata 30. XX wieku

15. Rynek Główny – widok z górnej kondygnacji pałacu Pod Krzysztofory, około 1931 roku

15

38

39

38. Kamienica przy ulicy Sławkowskiej 18, około 1900 roku

39. Szara Kamienica z przyporą na rogu ulicy Siennej, około 1900 roku

40. Ujęcie na wschodnią stronę Sukiennic, z pomnikiem Adama Mickiewicza. Z prawej widoczna lampa gazowa, 1906 rok

41. „Dom Wenecki” – kamienica nr 11 w Rynku Głównym u wylotu ulicy Grodzkiej. Zburzona wiosną 1914 roku, około 1870 roku

42. Kamienica przy ulicy Sławkowskiej 16, po 1906 roku

40

41

42

W A W E L

Wzgórze w zakolu lewobrzeżnej Wisły, dawna siedziba królów polskich, miejsce koronacji i pochówków, symbol polskości. Zamek królewski i Bazylika Archikatedralna św. Stanisława i św. Wacława. Katedra wawelska wyróżnia się złożoną renesansową kopułą kaplicy Zygmuntowskiej oraz wieżami: najstarszą – Srebrnych Dzwonów, najwyższą – Zegarową i Zygmuntowską z potężnym dzwonem, zwanym od imienia króla – Zygmuntem.

44

- < 43. Katedra na Wawelu – ujęcie od strony kaplic Zygmuntowskiej i Wazów, około 1925 roku
 44. Kraków od strony kopca Tadeusza Kościuszki. W centrum wzgórze wawelskie, około 1900 roku
 45. Wawel – widok od wschodu, 1885 rok

45

46

47

- 46.** Katedra na Wawelu – ujęcie od strony południowej. Fotografia wykonana podczas prac remontowych prowadzonych w latach 1895–1910, 1898 rok
47. Katedra wawelska, około 1910 roku
48. Widok na Wawel od strony północno-wschodniej. Fragment zabudowy ulicy Grodzkiej, lata 30. XX wieku

48

64

65

- 64.** Zamek wawelski, katedra z wieżami: Zygmuntowską i Zegarową – widok od północy, lata 1901–1910
65. Północno-wschodni narożnik zamku z Pawilonem Gotyckim i Kurzą Stopką.
 Na pierwszym planie ceglane mury obwodowe z połowy XIX w., 1880 rok
66. Widok na Wawel od zachodu, znad Wisły. W głębi, z prawej, nieistniejący cypel Dębnicki, około 1905 roku

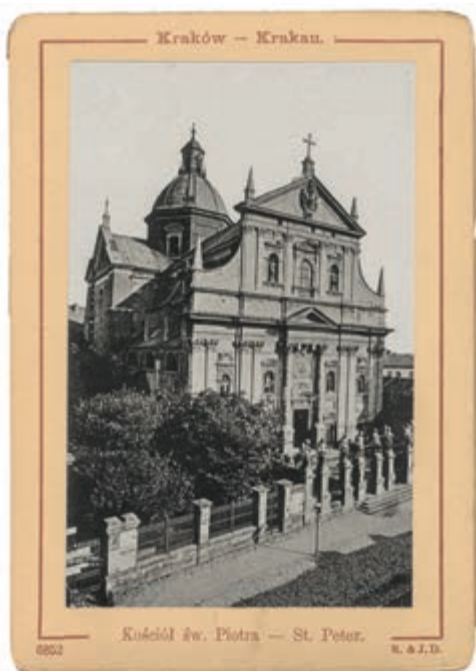
66

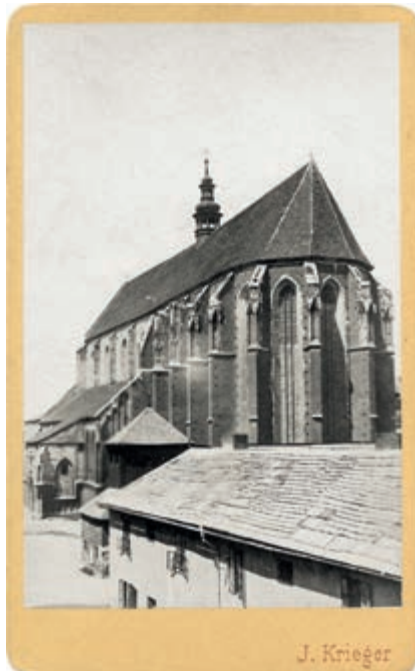

KOŚCIOŁY // PLANTY // UNIwersYTET

Malowniczy trakt komunikacyjny, miejsce spotkań i spacerów. Wyjątkowe założenie parkowe, ujęte w formę pierścienia zieleni, otaczającego Stare Miasto. Założone w miejscu wyburzonych fortyfikacji miejskich. Planty podzielone są na osiem ogrodów obsadzonych klonami, lipami, kasztanami, jesionami. W roku 1874 postawiono tu pierwszy pomnik, kolejne powstawały w latach 1884–1911. Rzeźby plenerowe przedstawiają twórców sztuki i literatury oraz bohaterów literackich. Już w XXI wieku pojawiły się na krakowskich Plantach „literackie ławeczki”, z których każda zyskała swojego patrona – pisarza lub poetę związanego z Krakowem.

68

69

70

< 67. Kościół oo. Dominikanów – widok z Plant, lata 20. XX wieku

68. Kościół pojezuicki pw. śś. Piotra i Pawła. Fasada świątyni od strony ulicy Grodzkiej, 1898 rok

69. Kościół Augustianów pw. śś. Katarzyny i Małgorzaty – widok od strony prezbiterium.

Na pierwszym planie budynek przy ulicy Skąleckiej, za nim stara dzwonnica kościelna, około 1880 roku

70. Kościół oo. Dominikanów. Na pierwszym planie plac Dominikański z centralnie usytuowaną drewnianą studnią, około 1870 roku

71. Kościół Augustianów pw. śś. Katarzyny i Małgorzaty – widok od strony narożnika

ulic Skąleckiej i Augustiańskiej, lata 20.–30. XX wieku

72. Kościół na Skąłce. Na pierwszym planie brama, zamykająca w poprzek ulicę Skąlecką, wiodącą na teren klasztoru Paulinów, lata 1938–1939

71

72

73

73. Zachodnia pierzeja Małego Rynku – widok na kolegium Jezuitów pod nr 8, absydę kościoła św. Barbary i wikarówkę kościoła Mariackiego, ponad którą wznosi się jego wyniosła sylweta, lata 1918–1939

74. Mogiła konfederatów barskich przed kościołem Kapucynów pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny przy ulicy Loretańskiej, około 1909 roku

74

80

80. Planty wzdłuż ulicy Basztowej, pomiędzy ulicą Długą a Rynkiem Kleparskim.
W głębi budynki: dawnej Izby Przemysłowo-Handlowej i Towarzystwa Ubezpieczeń Feniks, lata 30. XX wieku
81. Planty z pomnikiem Jadwigi i Jagiełły. Za drzewami widoczne szczyty:
domu Pod Globusem i gmachu Towarzystwa Ubezpieczeń Feniks, lata 1918–1939

81

82

83

82. Planty. Pomnik Grażyny i Litawora, około 1905 roku

83. Planty wzdłuż ulicy Straszewskiego, lata 30. XX wieku

84. Planty. Pomnik Bohdana Zaleskiego, około 1905 roku

85. Planty. Pomnik Lilii Wenedy, około 1905 roku

86. Planty. Pomnik Artura Grottgera przy Pałacu Sztuki, około 1905 roku

84

85

86

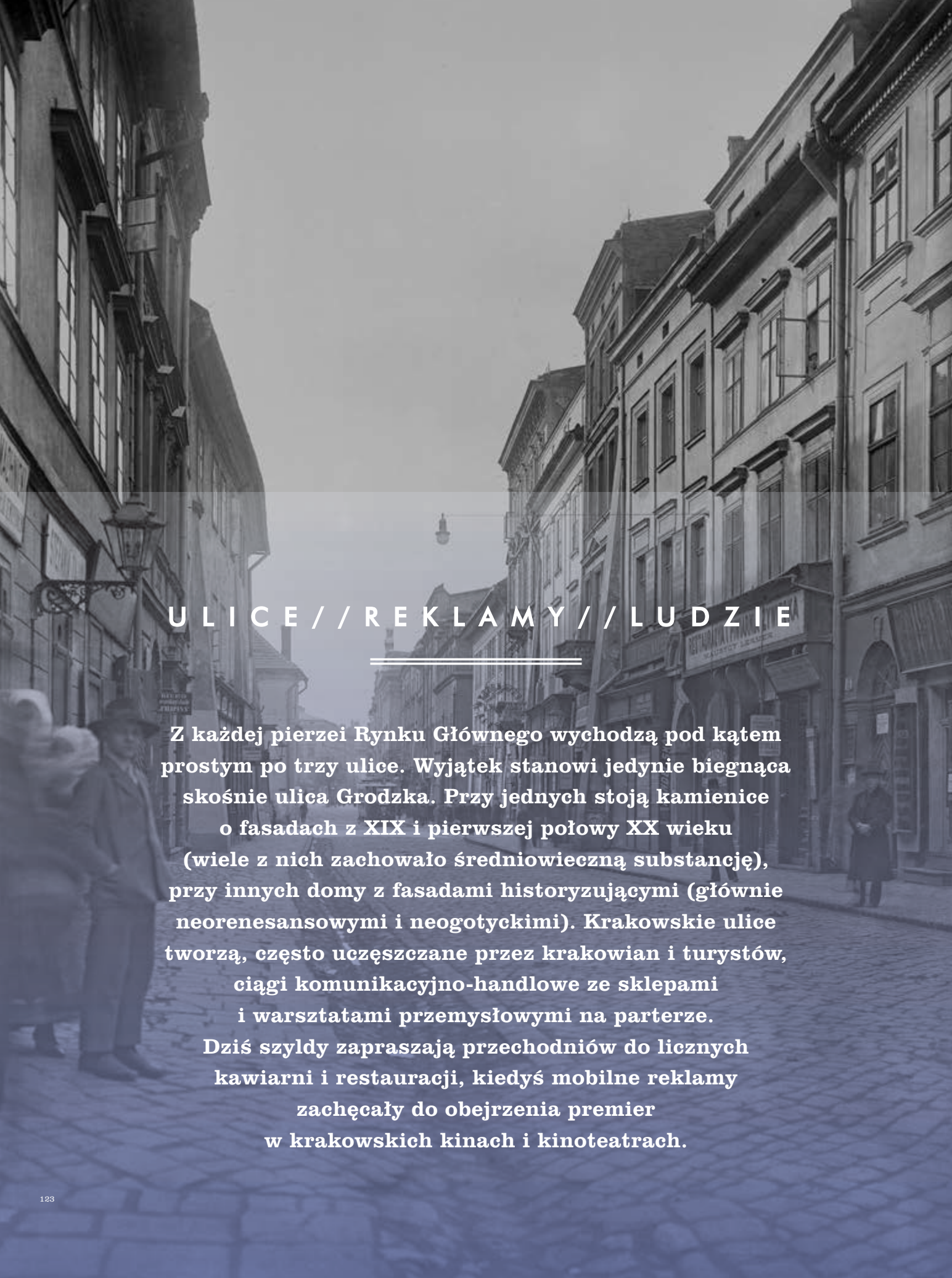

121

121. Pałac Bractwa Kurkowego przy ulicy Lubicz, 1909 rok
122. Park Strzelecki z pomnikiem Zygmunta Augusta, 1909 rok

122

ULICE // REKLAMY // LUDZIE

Z każdej pierzei Rynku Głównego wychodzą pod kątem prostym po trzy ulice. Wyjątek stanowi jedynie biegnąca skośnie ulica Grodzka. Przy jednych stoją kamienice o fasadach z XIX i pierwszej połowy XX wieku (wiele z nich zachowało średniowieczną substancję), przy innych domy z fasadami historyzującymi (głównie neorenesansowymi i neogotyckimi). Krakowskie ulice tworzą, często uczęszczane przez krakowian i turystów, ciągi komunikacyjno-handlowe ze sklepami i warsztatami przemysłowymi na parterze. Dziś szyldy zapraszają przechodniów do licznych kawiarni i restauracji, kiedyś mobilne reklamy zachęcały do obejrzenia premier w krakowskich kinach i kinoteatrach.

124

125

- < 123. Ulica Mikołajska. Zachodni odcinek pomiędzy ulicą Św. Krzyża a Małym Rynkiem, po 1926 roku
124. Ulica Floriańska. Ujęcie w kierunku wylotu na Rynek Główny. W głębi kościół Mariacki, po 1926 roku
125. Brama folwarku w Łobzowie, około 1910 roku
126. Rogatka miejska przy ulicy Rakowickiej – obecnie nieistniejąca, około 1905 roku

126

131

132

133

134

- 131.** Widok na zaulek przy ulicy św. Tomasza i kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty, lata 1920–1939
132. Ulica św. Marka, w kierunku ulicy św. Jana, z lewej kamienica pod numerem 19 z wejściem do mleczarni Zdrowie, około 1935 roku
133. Ulica Floriańska – ujęcie prawdopodobnie z wieży kościoła Mariackiego, 1918 rok
134. Fragment panoramy miasta. W centrum ulica Floriańska, 1906 rok
135. Ulica Szewska – widok w kierunku Rynku Głównego, około 1935 roku

135

147

- 147.** Studenci Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1888 rok
148. Krakowscy tramwajarze przed budynkiem zajezdni przy ulicy św. Wawrzyńca 11, około 1908 roku
149. Przechodnie u zbiegu ulic Krupniczej i Karmelickiej, około 1910 roku
150. Portret malarza Tadeusza Popiela z żoną Marią, około 1893 roku
151. Portret malarza Jan Matejki, około 1870 roku
152. Portret malarza Henryka Siemiradzkiego, około 1870 roku
153. Uroczystość poświęcenia nowo wybudowanej części gmachu Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń Florianka, 1886 rok

148

149

150

153

151

152

KRAKÓW

Kraków w starej fotografii to wynik starannie dokonanej selekcji wyjątkowych fotografii, pochodzących ze zbiorów Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie. Zaprezentowane w albumie zdjęcia powstały w najwybitniejszych krakowskich pracowniach fotograficznych, m.in.: Walerego Rzewuskiego, Ignacego Kriegera, Juliusza Miena, Józefa Sebalda, Stanisława Muchy. Wszystkie fotografie, niezależnie od czasu powstania, są wynikiem wysiłku twórczego – dokumentem niepozbawionym często cech artystycznych. Przed obiektywem mistrzów stawali członkowie rodzin, grup zawodowych, uczniowie i studenci. Utrwalano także widoki miasta i historyczne pamiątki – zarówno sztukę świecką, jak i sakralną, tworząc tym samym malowniczy i niepowtarzalny wizerunek Krakowa.

Album słowem wstępnym opatrzyła Magdalena Skrejko – kustosz w Muzeum Fotografii w Krakowie, inicjatorka wystaw i towarzyszących im katalogów o tematyce nawiązującej do historii fotografii krakowskiej i galicyjskiej.

Patron medialny

RMF

Classic